

Abonamentul:

Pe un an C 1'50.

Un număr 16 fil.

Inserțiunile se
primesc pe lângă
un preț modest.

Telefon: Nr. 35.

Românul Târnăvean

Administrația și
Redacția:Strada
Elizabeta Nr. 30,
unde sunt a se
adresă toate
scrisorile.Manuscrisele nu
se înapoiază.

== Apare lunar, afară de lunile de vară. ==

Impăcarea româno-maghiară.

Națiunea română din Transilvania și Ungaria a fost veacuri dearândul nesocotită, ba putem zice asuprită, iar drepturile sale, cari îi compet ca unei națiuni deosebite au fost desconsiderate sistematic, cu cea mai vădită reavoință și viclenie. Nu numai, că n'a fost recunoscută legal de o națiune deosebită, dar nici măcar nu i-s'a dat modalitățile să se desvoalte în cadrele vieții de stat conform proporției sale numerice și a gradului său cultural-economic la care s'a înălțat prin propria sa sângruință și putere. Pentru ochii lumii culte s'au adus fel de fel de legi, din care s'ar părea, că aici toate națiunile nemaghiare se bucură de egale drepturi asemenea poporului maghiar. Legile acestea au rămas învălitate în praful hârtiei și n'au fost executate niciodată. Nu ne-a trebuit să săvârșim mare lucru pentru dovedirea minciunii lor. Strigătele de durere s'au auzit mult mai departe decum sunt hotarele acestei țeri nefericite. De patruzeci de ani se luptă partidul nostru național, având la conducere oameni înțelepți, pătrunși de o nemărginită iubire de neam, cu neînfrântă energie pentru revendicarea drepturilor noastre. De mulțori s'au apropiat de ei oameni de ai stăpânirii să-i amăgească ori să-i intimideze. Dar ei au suferit mai bine termiți grele, pedepse nenumărate de bani, chinuri sufletești nespuse de multe și n'au cedat. Avuseră înaintea ochilor un singur fel *fericirea poporului român.*

Ce e drept nici stăpânirea nu s'a îndurat de suferințele noastre, ba din contră pe rând aducea tot alte și alte legi și mai

aspre și mai nemernice. Noi ne-am supus legilor, ca cetățeni iubitori de pace și loiali față de împăratul nostru. Acum însă se întoarce roata. Monarhia Austro-ungară are lipsă de sprijinul României și România nu mai vrea să se atașeze politicii austro-ungare până când românii sunt asupriți în țara lor proprie.

Toate aceste l-au îndemnat pe contele Stefan Tisza, actualul ministru-prezident al Ungariei, care și de altcum de multă vreme s'a convins, că aceste două neamuri români și ungurii au interese reciproce, sunt avizate unul la ajutorul altuia, a intra în negoțieri de pace cu reprezentanții poporului nostru, a încerca să-i împace pe români, adevă să le facă și lor plăcută stăpânirea de acuma a țerii prin aceea, că le asigură dezvoltarea lor liberă națională. Gândul acesta e gând frumos, trebuie, numai executat și realizat, să nu rămână numai o încercare simplă pentru a nu trage pe stoaară și pe români și pe austrieci, cari doresc împăcarea.

Comitetul național, care este cel mai înalt for politic al neamului nostru a și început pertractările cu dl ministru prezident, contele Ștefan Tisza. Dacă guvernul actual împreună cu Majestatea Sa *regele ne pot asigura*, astfel de drepturi, prin cari ne putem dezvoltă ca o națiune liberă pe terenul cultural, economic și politic, comitetul național va ști să-și facă datorința, va convocă o mare adunare națională a tuturor românilor, unde neamul nostru întreg va avea să decidă, că să se

facă aceasta împăcare ori să luptăm și pe mai departe?

Până atunci însă urmăm calea noastră de până acuma.

Să nu dăm crezământ la profeți minciunoși, să dăm afară din casa noastră pe eventualii gheșeftari, cari s'ar ivi. Nu de aceea am luptat veacuri dearândul, să căpătăm *ceva*, să ne închidă gura cu un os de ros, ci am luptat să căpătăm *tot*. De un lucru să fim însă siguri cu toții, nu milei și îndurării guvernului, nu numai dorinței fraților noștri din România, *ci hărniciei noastre, luptei noastre dusă cu atâta abnegațiune*, vom avea să mulțămim, dacă ni-se vor da drepturi. Pentru că noi nici odată n'am cerșit drepturi, noi ne-am luptat pentru ele!

Adunarea fruntașilor români din 26 Noemvrie n. 1913.

Un incident neplăcut, cunoscut înaintea cetitorilor noștri a cauzat mari stricăciuni în sânul organizației noastre de partid. Ne-putându-se potoli valurile răscolite, a trebuit să recurgem la ajutorul comitetului central executiv al partidului național român, care a delegat pe dl Dr. Aurel Vlad, viceprezidentul partidului, pentru reconstituirea partidului național din comitat.

Dl Dr. Aurel Vlad a convocat spre acest scop o întrunire confidențială și intimă pe ziua de 26 Noemvrie n. 1913, la care s'au prezentat 55 fruntași români din toate părțile comitatului. Cu acest prilej s'a limpezit pe deplin incidentul cu iluminăția și în vederea unei lupte solidare s'a primit o deciziune din partea celor prezenți, prin care se restabilește *pacea în*

FOIȚĂ.

Eminescu și nebunia lui.*)

La început pe când ființă nu era, nici
[neființă]
Pe când totul era lipsă de viață și
[voioșă]
Când nu se ascundea nimica, deși tot
[era ascuns,
Când pătruns de sine însuși odichnea
[cel nepătruns.
Fu prăpastie? Genună? Fu noian întins
[de apă?
N'a fost lume pricepută și nici minte
[s'o priceapă,
Căci era un întunec ca o mare fără o
[rază,
Dar nici de văzut nu fuse și nici ochi
[care s'o vază
Umbra celor nefăcute nu începuse a
[se desface
Și în sine împăcată stăpâna eterna
[pace!

Acel ce a scris aceste rânduri a fost nepăstă dintr'o stofă, ce nu se întâlnește pe toate căminile: așa că faptul de a fi inebunit, de a se coborât sub măsura mentală, care îngăduie încă să se menține în mijlocul lumii, a trezit

interesul și curiozitatea tuturor, dar mai ales a celor cari l'au cunoscut ori măcar l'au cetit.

Totuș aceasta parte a vieții marelui poet și gânditor este puțin cunoscută. Puținele indicii ce s'au prezentat pe ici pe colo au contribuit mai mult să acrediteze părerea că geniul acesta nedeslipit de nebunie, și că înălțarea excepțională a sufletului n'ar putea avea loc decât cu prețul uneia dintre cele mai dureroase căderi.

Pe lângă scrisorile surorii lui Eminescu pe care le-a utilizat în teza sa de doctorat, vorbind de fondul morbid al lui Eminescu împrejurarea de a fi numit mediu al ospiciului de alienați dela Mănăstirea Neamțului, un intim prieten al meu, unde poetul a fost internat, i-a permis de a găsi încă câteva documente noi. Așa că și prin aceste sar putea aduce puțină lumină în partea cea mai tristă a vieții marelui om și poet.

Neapărat, că indicațiune mai amănunțită ar fi fost și mai de preț; dar conziderând starea noastră înapoiată sub raportul psihiatru — cată să ne mulțumim cu aceia ce avem.

Că Eminescu era o construcție particulară, care cel puțin pe trei sferturi se înfățișa cu un caracter bizar și excepțional, chiar patologie în sensul strict utilitarist al cuvântului, nu mai încapă îndeială »o figură clasică, zice Caragiale, încadrată de nește plete mari negre, o frunte

înaltă și sănină, nește ochi mari, la aceste ferește ale sufletului se vedea că cineva este înăuntru, un zimbet blând și adânc melancolic. Avea aerul unui sfânt tinăr coborât dintr'o veche icoană, un copil predestinat durerii, pe chipul căruia se vedea scrisul unor chinuri viitoare... Așa l'am cunoscut atunci, așa a rămas până în cele din urmă momente bune. Vesel și trist, comunicativ și ursuz, blând și aspru, mulțumindu-se cu nimica și nemulțumit totdeauna. Aci de o abstenență de pustnic, aci apoi lacom de plăcerile vieții, fugind de oameni și căutându-i, nepăsător ca un bătrân stoic și iritat ca o fată nervoasă.

Căutând amestecătură! fericită pentru artist și nefericită pentru om!«.

Bibliografiile sale indică primele simptome de nebunie, în an. 1871, adevă că la 20—21 de ani, conziderând anul său de naștere 1850. Cari să fi fost caracterile acelei nebunii, putem ști cu siguranță.

Se pare că fondul său originar de bizarerie se manifestă mai cu putere, relevând aceia ce alieniști francezi numesc *degenerescență*, adică o stare de deschilibr congenitală ori creditară.

»Atmosfera locuinții lui Eminescu relatează un coleg al său, era infernală, căci lui îi plăcea

*) Din revista Spitalelor. București pe 1903 de

sânul organizației noastre. *S'a decretat pentru viitor, că a ilumina în onoarea bărbatilor politici maghiari este între împrejurările date, incompatibil cu poziția de membru în comitet și membru al partidului.* Cei abziși au reintrat în comitete și astfel avem iarăși organizația noastră restabilită, care până acuma de atâtea ori ne-a adus succese.

Ne face plăcere de a aminti la acest loc în special, că mult onoratul Domn Laurențiu Pascu, protopopul Sânmărtinului, care asemenea a iluminat, a făcut mărturisiri atât de clare în privința ținutei Dsale românești, încât cei prezenți s'au putut convinge pe deplin, că protopopul Pascu președintele cercului electoral al Diciosânmărtinului și bărbatul de încredere al partidului național român dela alegerile din anul 1910 nici când n'a fost și nu va fi trădător de neam.

Cor.

Din trecutul Comitatului Cetatea de Baltă.

Înmulțirea membrilor români în congregația comitatenză din anul 1861.

Lupta pentru dreptul limbii românești
de Dr. R. Boila.

În urma diplomei împărătești emisă în 20 Octomvrie 1860 s'a reluat firul vieții comitatene constituționale și astfel și-au început funcționarea și organele comitatului Cetatea de Baltă. Cum și în ce mod, am arătat în articoliile apărute în numerii anteriori ai »Românului târnăvean«. Am văzut, că pentru conducerea centrală a administrației comitatene s'a constituit un comitet comitatenz, cum am zice astăzi congregație comitatenză. Au văzut și aceea, că românii au fost neîndreptățiți la compunerea acestei congregații. Am cerut o reprezentare corăspunzătoare numărului și însemnătății lor și au primit un răspuns evaziv. Se ridică deodată comitele suprem contele Bethlen Farkas în adunarea congregației comitatene, ținută în 7 Iulie 1861 și pro-

pune înmulțirea membrilor cu 81, propunând să fie aleși și următorii 39 membri români, Ioan Almasan Alma, Teodor Almasan Boziaș, Alimpie Blăjan Sâncel, Geodeon Blăjan Blăjel, Zaharie Bran Sâncel, Anastasiu Barborovici Veseuș, Găvrilă Băgățian Blăjel, George Ciacian Cipău, Ioachim Ciacian Ogra, Alexandru Circa Deaș, Basiliu Deak Ogra, Mihailă Duma Boian, Teodor Frăcillă Sâncel, Mihailă Căpucean Cetatea de Baltă, Ioan Costea Șaroș, Dionisie Chețianoviciu Boian, Ioan Crișan Blăjel, Teodor Lăday l'etrifalău, Basiliu Moldovan Chirileu, Isaia Moldovan Chirileu, Nicolae Morariu Giacăș, Ioan Masca Cipău, Petru Ocoș, Ananie Pop Giuluș, Demetriu Pop Diciosânmărtin, Martin Pop Diciosânmărtin, Ioan Pop Cuștelnic, Nicolae Pop Subpădure, Dănilă Roman Cergidul mare, George Răduțiu Cergidul mare, Nicolae Socaciu Cuștelnic, Grigorie Surdu Tătărlău, Basiliu Seulian, Cucerdea română, Basiliu Socol Sălcud, Iosif Tamaș Bord, Ioan Tilea Șmig, Nicolau Todea Cetatea de Baltă, Grigorie Valerian Lăscud, Alexiu Zogorean Șomoștelnic.

Motivele acestei înmulțiri nu apar din procesul verbal al adunării, precum nici vreo luptă specială românească nu s'a dat cu ocaziunea adunării lunare din Iulie 1861.

Următoarea adunare s'a ținut în 7 Octomvrie 1861, cu care prilej se face propunere din partea membrilor români, ca congregația comitatenză să fie deschisă totdeauna și în limba română și nu numai în limba maghiară. Se decide, că locuitorii acestui comitat pot adresa la orice oficiu public din comitat, cereri și alte propuneri în limba lor maternă. Procesele verbale ale adunărilor se vor purta în toate trei limbile: română, maghiară și sâsească, și fiecare proces verbal va fi autentic. În meritul propunerii, precum se vede nu se spune nimic, s'a decis iarăși evaziv, ca de atâteaori în cursul acestor adunări.

prea mult cafeaua neagră și când lucra mașina funcționa fără întrerupere. Mirosul cafelei, al spiritului dela mașină împreună cu fumul tutunului care umplea casa cu o ceață, de nu puteai vedea obiectele cele mai aproape din casă, îl alerga pe fiecare curând dela Eminescu.»

Ceea ce concoardă perfect cu ceea ce zicea Dl. Maiorescu: Vieța lui era neregulată; adesea să hărănea numai cu narcotice și excitant, abuz de tutun și de cafea, nopți petrecute în cetire și în scriere, zile întregi petrecute fără mâncare, și apoi deodată la vreme neobișnuită după miezul nopții mâncare și beutură fără alegere și fără măsură.»

Cum se vede Eminescu prezenta stigmele psihologice ale degenerescentei, și de sigur că ceea ce se observă în viața lui ca simptome de nebunie până pe la vârsta de 30 de ani nu erau decât aceste episoade ale acelei stări bolnăvicioase constituționale.

Cu toate aceste Eminescu nu era implicit condamnat se devie ce a devenit cătră sfârșitul zilelor sale. El putea fi prea bine socotit ca un degenerat superior, după înțelesul școlii psihiatrice franceze și totuși să viețuiască mult și bine, măbind numărul operelor ce l'au immortalizat. Starea lui de degenerescentă nu l'ar fi putut scoate din mijlocul, dacă nu se alătura alți doi capitali factori morbizi: *alcoolismul* și *sifilisul*. Dacă cumva Eminescu ar fi scăpat acestor din urmă influințe distrugătoare poate și astăzi s'ar afla printre noi, așa distins și bizar pe cum era.

Că Eminescu făcea abuz de beuturi spirituoase și că devenise sifilitic reiese din numeroasele documente. În anul 1886, zice dna Cornelia Emilian, găsindu-se în Iași ocupă un loc la biblioteca Universității, dar n'a ținut mult timp, avea niște răni pe cari medicul le închiseze? și boala mintală i-a revenit a 2-a oară. În nebunia sa nu face altceva, decât cum întâlnea vre-o tânără, o apucă de tornură, iar când a stricat două felinare dela uliță, autoritatea îndată l'a închis și l'a trimis la Neamțul în casa de nebuni.

Intr'adevău iată adresa Epitropiei generale a casei Sf. Sphiridon cătră Epitropia ospiciului de alienați de lângă mănăstirea Neamț:

Iași 1886 Noemvrie.

Domnilor Epitropi!

În urma adresei parchetului de Iași în baza alăturatului certificat medical, prin care se atestă că pacientul Mihail Eminescu suferă de alienație mentală, avem onoarea a Vă face cunoscut, că Epitropia generală a admis internarea citatului pacient în acel ospiciu și deci la prezentarea lui să binevoiți a-l interna.

Primiți etc.

Director X.

Epitropi: N. Gane.

Șef. X.

Iată și actul medical:

Constatare medicală!

Subsemnații doctori în medicina dela facultatea din Paris etc. în urma requizițiunei

Despre contractele de cinste

de Dr. A. M.

Contract de cinste se formează, dacă cineva fără să fie dator aduce pentru altă dată fără de răsplată vre-o jertfă de avere și acesta din urmă primește această jertfă. Dacă jertfa nu se face și nu se primește cu gând de cinste atunci nu se formează contract de cinste.

Cinstea numai în avere se poate face care poate constă în drept de proprietate, drept de folosință, în pretenziuni și în unele alte drepturi, cari reprezintă avere. Zestrele intrucât e dată de părinți nu se poate face de cinste, din cauza, că părinții sunt datorți din lege a da zestre. Tot din cauza asta nu se poate numi de cinste nici întreținerea, cu care este deobligat bărbatul față de nevastă și copii, precum nu se poate numi de cinste, nici o jertfă la câștig, și așa ar fi fost deobligat pe baza legii. În unele cazuri poate să existe cinste și dacă cel ce a primit cinstea încă a dat ceva contravaloare. În aceste cazuri se formează un contract mixt (mestecat). Așa de pildă, dacă cineva vinde un loc care pretuieste 2000 coroane, cu 200 coroane cu gândul că diferența de preț să o cinstească, atunci să naște până la 200 coroane contract de vânzare, iară în privința prețului dela 200 cor., în sus, un contract de cinste. Ca să se poată conșidera de cinste diferența de preț este de lipsă ca să se constate intențiunea de a cinști această diferență. În cele mai multe cazuri, această intențiune să deduce din împrejurări, și între părinți și copii, precum și între neamuri mai de aproape, totdeauna să presupune existența acestei intențiuni. Între streini însă nu se poate presupune, că ar fi voit să cinstească și aci gândul de cinste trebuie dovedit. Alte urmări are cinstea și alte urmări contractele, cari nu se pot lua de cinste, decât este de mare însemnătate a le deosebi de celelalte unel de altul.

Dacă în cazul mai sus amintit diferența de preț dela 200 cor., în sus nu se poate lua de cinste, atunci spre pildă acest contract în timp de 3 ani dela încheiere, ca contract de vânzare s'ar putea strică pe baza aceea, că pământul să vândut sub prețul de jumătate, pe când dacă se conșideră acela de cinste, atunci după lege, ca cinste nu se poate nimica pe baza asta.

Dlui Prim Procuror din 5 Nov. 1886 de la constata starea mentală a lui Mihail Eminescu mergând la arestul comisiei despărțământului I. unde se afla pacientul, din interogatoriul și conversația avută cu Eminescu, am putut constata că el suferă de o alienație mentală, că accese acute produse probabil de gane silitice la creer și exacerbate prin alcoolism. Starea lui e periculoasă atât pentru societate cât și pentru el însuși și este neapărată nevoie de a fi internat într-o casă specială spre căutare și observare pe un timp limitat după socotința medicului curant.

DR. IULIANI, DR. BOGDAN.

Iași 1886 Nov. 6.

Eminescu fu adus la ospiciu în ziua de 9 Nov. 1886. În registrul din acest timp nu sunt trecute alte indicațiuni decât cele următoare:

34 ani (?) ortodox, român, profesiune liberă, din urbia Iași; boala Manie furibundă, care diagnostică e ștearsă și pus alături: Delirium tremens, eșit vindecat în ziua de 10 April 1887.

Un gardian de pe acele vremuri, care este poate și astăzi în serviciu și care l'a îngrijit de aproape ne relatează că Eminescu avea perioade de mare agitație, se lovea de pereți și de banci și cauza răni, nu dormea, uneori mânca foarte puțin, se murdărea, făcea figuri și murdărea pereți cu escrement. Aproape toată vara a lui așa; cătră primăvara anului 1887 se făcuse bine după care timp a și plecat din ospiciu la casa arătată.

Mai departe multe alte urmări izvorâte din lege poate avea un contract dacă se consideră de cinste, și altele, dacă se consideră de cinste, și altele, dacă se consideră de altfel de contract. Dacă cineva își dă toată averea cuiva, ca apoi acesta să-l țină și grijească, întrucât venitele acelei averi sunt destule pentru acoperirea speșelor de întreținere, contractul dintre ei să consideră contract de cinste, deoarece cel ce s'a dat averea de fapt tot el să susține din averea proprie, adică venitele averii lui îl susțin și nu cel ce a primit averea, care din al lui nu jertfește nimic. După ce oamenii numai din motive deschișite jertfesc unul altuia, fără de răsplătă, atunci, când cinstea nu se poate dovedi, ori presupune (din împrejurări, jertfa adusă nu se consideră de cinste.

Așa spre exemplu: Dacă cineva plătește nesilit datoria unui altuia, chiar și fără de știrea acestuia, nu se consideră de cinste. Dacă însă cineva primește un copil să-l crească, așa numit copil de suflet atunci toate speșele avute cu creșterea aceluia se consideră de cinstite și nu le poate cere înapoi dela copil, pentru că nu cu gânduri de acestea la luat de a-l crește. Intențiunea deci de-a cinsti, aici este evidentă.

II.

Când se poate revocă cinstea?

Când un contract se poate consideră de cinste atunci, acela în caz de nerecunoștință se poate și revocă în timp de 3 ani dela fapțul de nerecunoștință. Legea morală dictează, că cel cinstit să omezească pe cel ce cinstește și din acest motiv legea dă cinstitorului acest drept de revocare. Legea sub nerecunoștință, pe baza căreia să poate revocă cinstea înțelege, orice vătămare trupească, de onoare, de libertate personală și de avere, pentru care cel care a dat cinstea, ar putea face arătare criminală, contra celui ce a primit cinstea.

Dreptul de revocare în cei 3 ani de mai sus îl dă legea și moștenitorilor celui ce a dat cinstea, chiar și față de moștenitorii celui cinstit. Cel cinstit însă numai atunci este dator să dea cinstea înapoi, dacă o mai are și atunci, când s'a făcut nerecunoșcător față de cinstitor, și dacă după nerecunoștință ar înstrăina ori nimici obiectul primit în cinste, trebuie să dea

despăgubire, asemenea unui posesor de reă credință, pe când înainte de ivirea nerecunoștinței poate face cu obiectul de cinste ce-i place, fără ca pe baza nerecunoștinței în care ar cădea mai târziu, să poată fi făcut răspunzător.

(Continuare urmează).

Catehismul Românului cinstit.

Compus de: BRUTUS.

1. Cine sunt românii?

Românii sunt un popor mare, cari locuiesc în regatul liber al României, în Transilvania (odinioară independentă, pusă sub cărmuirea directă a Vienei, unită apoi împotriva voinței noastre cu Ungaria) în ara ungurească, în Bucovina, în Basarabia, în Istria, pe valea Timocului, în Sârbia, în Macedonia și Albania, să află apoi respirați în alte țări într'un număr mai mic, așa spre pildă în Germania, Franța, Bulgaria, Turcia, Grecia și Statele-Unite din America. Poporul român numără la 20 milioane de suflete, adică cu mult mai mult ca poporul unguresc, care are numai 9 milioane, cu jidani, țigani și alte popoare maghiarizate laolaltă.

2. De unde își trag origina românii?

Românii sunt de origine romani. Vestitul și gloriosul Împărat al romanilor Traian aduce coloniști romani, din toate părțile imperiului roman, îi așează în Transilvania de azi, unde aceia transformă regiunile de aici sălbatice în țară cultă, potrivită agriculturii, industriei și comerțului.

3. Cum s'a format deci poporul român?

S'a format din coloniștii aduși din toate părțile imperiului roman, cari s'au amestecat cu poporul aflător aici, un neam războinic, cu poporul dac și laolaltă formează națiunea românească.

4. Cum s'a format limba românească?

Coloniștii romani, aduși aici, vorbiau limba latină vulgară, adică limbajul popular, amestecându-se cu Dacii, au luat și dela ei cuvinte de a lor, astfel să formează o limbă nouă, limbă românească, care seamănă foarte mult cu limba romanilor.

5. Cum a crescut și s'a dezvoltat apoi poporul român?

Românii s'au întărit aici în partea ostică a țării ungurești, au pus bază la mai multe orașe mari, au făcut drumuri pentru comunicație, au instalat mine de aur, de argint și de sare, au zidit scâlzi, cu un cuvânt ei au preschimbă repede taboul țării exploatănd bogățiile naturii, cu cari

e dăruit mai ales Ardealul, dar și alte părți din Ungaria. Venind apoi hoardele barbare, între altele și hunii sălbatice, sub conducerea lui Atila, românii au fost nevoiți să se retragă în munți, unde au găsit adăpost sigur față de năvălirea păgânilor. Unii dintre ei au trecut munții și s'au așezat în Muntenia (partea de câtră Dunăre a României de azi) alții au mers mai încolo până în Macedonia, ba uneori ajunseră cu oile chiar sub zidurile Atenei, alții iarăși s'au așezat în Istria (dincolo de Triest în Austria). În secolul al XV-lea mulți dintre românii din Maramurăș au descălăcat în Moldova, punând bază unei noi țări românești.

6. E minciună deci afirmația scriitorilor magiari, că noi am părăsit vreodată țara aceasta?

Da. Noi am trăit incontinuu aici, numai unii dintre frații noștri au plecat siliți de împrejurări. Așa o spune aceasta și cel dintâiu istoric al magiarilor Anonimus.

7. E drept, că Ardealul a fost cucerit de unguri?

Nici decum. Ungurii au venit într'un număr foarte mic în țara aceasta și după ce au cucerit partea dintre Tisza și Dunăre a țării ei, au venit în Ardeal, unde duce de a lor cu numele Töhötöm s'a bătut cu românii, cari erau conduși de Gelu. În lupta aceasta, care s'a întâmplat aproape de Turda, românii n'au fost învinși, dar ducele lor Gelu a fost omorât. Văzând ei, că l-au pierdut pe conducătorul lor, au legat pace cu Ungurii, că vor trăi în bună frăție cu ei.

8. Așa s'a întâmplat?

Nu. Ungurii dând la început toate drepturile cu vremea ne-au suprimat tot mai tare, până ne-au făcut iobagii lor. S'a adevărit zicala strămoșilor nostri romani: „Nu mă încred în Danei (Greci) și dacă ne aduc daruri“.

9. De ce sămănăm noi mai tare dintre toate popoarele, vechilor romani?

Pentru că abstragând dela împrejurarea, că limba noastră e înrudită cu limba lor și cuprinde elemente covârșitoare latine, tradițiunile romanilor să păstrează încă în multe părți neschimbate la noi. Insușirile și calitățile lor le-am moștenit și le-am păstrat cu sfințenie două mii de ani, de când trăim pe aceste plaiuri. De aceea ne chiamă și ne zicem: „români“. Nemții: Rumänen, Franzezii: Roumains.

10. Care popor a primit cel dintâiu credința creștină în țara aceasta?

Poporul român, până și regele magiarilor sfântul Ștefan și cel dintâiu voivod al Transilvaniei Gyula s'au botezat întâioară după ritul nostru grec.

Nimic mai mult nu se știe asupra vieții poetului în ospiciu. Pe cât se vede starea de care ne pomenește gardianul în simplitatea lui corespunde cu diagnozele din ospiciu, mania turbundă și mai apoi delirium tremens. Această din urmă diagnoză indică clar natura agentului vătămător: Alcoolul, care reiasă și din o scrisoare a Dnui Maiorescu către sora lui Eminescu, din 10 Febr. 1888, prin care întreabă: dacă s'a lăsat de beut.

Cât privește sifilisul, scrisorile surorii lui Eminescu sunt dovezi neîndoioase. Vindecarea de a motivat liberarea lui din ospiciu, nu era decât aparentă. Nu mai târziu decât după vreo 3 săptămâni dela plecarea din ospiciu Eminescu sa îmbolnăvit foarte greu la Botoșani prezentând simptome sifilitice. Iată extrase din scrisorile Henrietei Eminescu către Dna Cornelia Emilian:

3 Maiu 1887 doctori susțin, că este la capăt de rană ca la picioare, din care cauză nu poate scrie nici un cuvânt...

12 Maiu 1887, ordonanța este de 3 ori pe zi și extern uneori în baie fiartă cu romonată. Azi sunt 6 zile de când este în cură, progresul este până în momentul de față foarte rău.

19 Maiu 1887. Sunt pline de răni picioare.

27 Maiu 1887. Bietul Mihaiu a ajuns în starea cea mai teribilă care poate să fie: numai pe mine mă cunoaște, ieri a avut furii îngrozi-

toare... S'a ținut consiliu de doctori și rezultatul a fost că pierderea lui mentală este din boala fizică adică: totală stricare de sânge.

1 Iunie 1887. De astă noapte lui Mihaiu îi este mai bineșor sub o cură enormă, jod de 6 ori pe zi. Doctori mă asigură că în 15 zile ni-l va da cum a fost venit dela Neamțu. Pe cât se pare cura antisifilitică a avut un efect mulțumitor, căci în 20 Nov. 1887, el putu scrie Dnei Emilian: Să nu credeți că vrăsta Dvstră m'a împiedecat de a Vă scrie până astăzi, ci îndelungata mea boală m'a făcut se fiu foarte descurajat...

În anul următor el se simți destul de bine, ca să poată pleca la București. Dar sănătatea lui nu-i fu de lungă durată: Nu trecu nici un an la mijloc și trebui se fie internat în institutul dlui Prof. Șuțu, unde cât se crede prezenta simptome de paralizie generală și unde se și stinse în 15 Iunie 1889.

Această scurtă expunere documentată a vieții morbide a lui Eminescu ne arată că avem de a face la el cu două elemente patologice bine definite. Unul constituțional congenital sau ereditar, aceasta din urmă presupunere fiind cea mai plausibilă, căci doi frați ai săi s'au sinucis și sora care l'a îngrijit era paraplegică de picioare din copilărie și altul a dobândit prin alcoolism și sifilis. Așa că opiniunea dlui Maiorescu, că: dacă a înebunit Eminescu cauza este exclusiv internă, trebuiește modificată.

În ceea ce depindea de ereditate, Eminescu s'ar fi putut menține prea bine: întreaga lui viață ar fi un om bizar, dar nu mai puțin un geniu continuu productiv. Ceea ce a dat caracterul grav și vulgar boalei sale a fost alcoolismul și sifilisul. Ca pischopat ereditar el ar fi petrecut încă nopți albe, ar fi făcut orgii, ar fi mistuit narcotice și excitante; dar inteligența lui s'ar fi menținut la stadiul în care a produs versurile citate la început. Ca pischopat alcoolistic și sifilitic el a ajuns să aibă perioade de furii, de inconștiență de prozaică întunecare a activității psihice până la gradul de a utiliza excrem etc.

Numai cine l'ar fi văzut în așa hal pe sermanul poet și-ar fi înțeles fondul intim a unor atari manifestațiuni, numai cine nu crede că nebunia în sensul strict al cuvântului este însușirea implicată a genului, numai cine își dă socoteala că nebunia, ori ce formă ar îmbrăca, compoartă în strict înțeles pe lângă o abatere și o schimbare mentală, numai acela poate înțelege și prin documentele ce le invocăm în susținerea părerii noastre, că ceva dobândit putea anihila mintea ce se înălțase până acolo ca:

Umbra celor nefăcute nu ncepuse a se desface
Și în sine împăcată stăpânea eterna pace!

Dr. V. Hâncu
medic arhid.

11. Ce soldat e românul?

Soldatul cel mai brav de pe lume. El s'a distins și în istoria armatei austriace și în trecutul României libere, în repetite rânduri storcând admirația lumii, între altele admirația celui mai genial militar Marele Napoleon, care a exclamat, că „dați-mi viteji cum sunt românii și voi cuceri lumea întreagă“. Pentru că românul își iubește țara, deși aceia, cari țin în mână cârmuirea țării îi sunt dușman politici; românul cinstește pe împăratul, dela care așteaptă drepturi, în bunăcredință, că și împăratul cinstește neamul românesc.

12. Cum poate deveni neamul nostru mare și tare?

Dacă ține cu sfințenie la limba sa dulce, la tradițiunile sale strămoșești, dacă cetește multă carte să se lumineze, dacă îmbrățează toate terețele de muncă și să perfecționează într'însele, dacă își formează un caracter de fier, dacă își întărește trupul, părăsind viciile blăstămate a lumii moderne, mai ales alcoolismul, și dacă toate acestea le face din propria sa putere fără ajutorul nimănui, atunci și numai atunci.

13. Cine propagă credințele aceste și cine să luptă mai mult pentru înălțarea neamului nostru?

Cel mai mare român: Nicolae Iorga, prof. universitar la București.

14. Ne cunoaște guvernul maghiar, autoritățile lui presa maghiară și cea mai mare parte a societății maghiare de națiune?

Nu! Ei zic, că în țara aceasta nu există națiune ori popor românesc, numai maghiari, cari vorbesc încă românește.

15. Care e adevărul?

Adevărul este, că îndată ce o masă de oameni, cari locuiesc laolaltă, au aceleași obiceiuri, aceeași limbă, aceeași religie, același trecut, aceeași origine ei formează o națiune română, națiune germană, națiune slovacă, națiune sârbă, națiune maghiară, națiune croată. Toate aceste națiuni formează un stat și să unesc politicește într'o singură națiune în națiunea ungară politică, dar nu magiară, după care s'a numit și țara aceasta Ungaria sau Hungaria.

16. Ce au făcut deci conducătorii românilor, ca poporul nostru să fie recunoscut de o națiune liberă, să-i fie asigurată prin instituțiuni de stat, prin legi și prin decrete imperiale manifestarea și dezvoltarea lui în toate fazele vieții de stat, ca o națiune separată?

Au format partidul național român, au primit să lupte pentru un program democratic, prin a cărui realizare ne putem ajunge scopul.

17. Ce vrea deci partidul național român?

Asigurarea libertății naționale a neamului românesc din Transilvania și Ungaria și a tuturor popoarelor, aflătoare în aceasta țară.

18. Oamenii au vederi deosebite în ce privește chestiunile obștești, mai ales fericirea unei națiuni, nu să pot deci forma alte partide la români?

Deocamdată nu! Pentru că înainte de ce neamul nostru nu e recunoscut de națiune și nu-i este cu putință să se desvolte ca o națiune separată, fiii neamului nu pot discuta și mai ales lupta pe căi diferite, pornind din principiu, că despre fericirea unui lucru, ce nu există, nu putem nici discuta, nici lupta, ci trebuie să facem, ca să existe. Bineînțeles noi vorbim de existența națiunii române în statul ungar, care de fapt nerecunoscând existența lui, ne silește pe noi să luptăm mai înainte de toate pentru lucrul acesta. Se înțelege noi în inimile noastre recunoaștem existența națiunii române și nu încetăm a lucra pentru fericirea lui deocamdată în afară de cadrele vieții de stat. Dar în politica militantă, în politica de toate zilele noi trebuie să ne luptăm pentru un singur lucru: pentru asigurarea libertății noastre naționale. Aici nu pot exista deosebiri de vederi — cel mult în ce privesc armele și mijloacele — aici toți, tot românul cinstit trebuie să lupte înainte de toate pentru libertatea noastră națională.

19. Acela dar, care alcătuiește alt partid și voiește să lupte pentru alt lucru, ori intră în careva dintre partidele străine, ori peste tot nu sprijinește partidul nostru național, ba lucră chiar împotriva lui, ce face?

Săvârșește un mare păcat împotriva națiunii române.

20. Ce nume îi dăm unui astfel de ticălos?

Numele de trădător de neam.

21. Când s'a alcătuit partidul național român?

În anul 1869. Este deci cel mai vechiu partid politic în țara aceasta.

22. Cari sunt organele oficinoase ale partidului național?

Înainte de toate conferența tuturor românilor, așa numita conferență națională, care alege pe timpul unui ciclu parlamentar un comitet național. Comitetul național execută hotărârile conferenței naționale, dă îndrumări deputaților naționaliști și altor luptători naționali, reprezintă apoi partidul în afară.

23. Ce înțelegem sub reprezentarea în afară?

Că spre pildă orice factor străin alt partid politic, guvernul țării, ori chiar împăratul de a voi să trateze chestiunile noastre obștești, numai comitetul național e îndreptățit să trateze cu el în numele partidului național, deci în numele națiunii române.

Alegerile comunale.

De trei patru săptămâni încoace se fac restaurațiile comunale. Nu-i caz de alegere ca să nu se întâmple ceva volnicie, ceva fărădelege. În comunele românești se fac alegerile prin o practică specială umblând cei dela administrație ca să bruscheze și să vatem formal loialitatea și sentimentul de dreptate ale sătenilor.

De câțiva ani încoace s'a înrădăcinat obiceiul în cele mai multe comune, că dacă este vre-un domn prin sat, acela să fie pus de birău sau dacă el nu vrea, vre-un om de-alui sau de a notarului cu desconsiderarea totală a vredniciei sătenilor. Starea aceasta de lucruri nu se mai poate răbdă. Urmările acestei proceduri se și văd în toate părțile, deoarece, oamenii se trezesc și nu se mulțimesc cu o astfel de tractare. Și e evident, că numai dacă pășesc energetic sătenii noștri, pot ajunge la dreptate. Trebuie să facă recurs toți locuitorii comunelor, să vină în deputație, să aducă cazurile înaintea conducerii partidului național român din comitat, care va și ridica un protest energetic la locul competent.

În numărul nostru viitor vom aduce un raport detaliat despre cazurile concrete de abuzuri.

Date statistice referitoare la comitatul Târnavei mici.

Cestiunea cea mai importantă socială-economică a zilelor noastre, — este emigrarea. De sigur interesează pe cetitorii noștri datele statistice, cari ne dau o icoană deoparte despre sexul și naționalitatea emigranților, iară de altă parte despre țările, în cari se emigrează.

În anul 1911 au emigrat total 861 de pe teritoriul comitatului, între cari 533 bărbați și 328 femei. Între cei 861 au fost 575 români, 182 maghiari și 97 sași. Dintre emigranți s'au dus în America numai 285, pe când 146 în Germania, 2 în alte țeri din Europa, 1 în Africa și cei mai mulți 427 în România. Tot din partea referitoare a anuarului statistic putem constata, că dintre toți emigranții din Ardeal în număr de 8052, 4820 au emigrat în România și numai 2544 în America.

Nu-i fără interes de a cunoaște numărul, sexul și naționalitatea acelora, cari s'au reîntors din țeri străine în anul 1911 în comitatul nostru. Total s'au reîntors 468, între cari 419 bărbați și 49 femei. Între cei 468 au fost 307 români, 99 maghiari, 58 sași și 4 de alt neam. Din America s'au întors 366, din Germania 59 și din România 43.

Tot anuarul statistic ne deslușește asupra datelor, cari privesc îngrijirca satelor și a ținutului nostru cu medici. Comitatul a avut în anul 1911 117 comune și un oraș, având un medic comitatens, un medic de oraș și 4 medici pretoriali și 4 medici cercuali.

Morbul de ochi trachoma îl cunoaște. Se poate constata din anuarul statistic, că după comitatul Clujului la noi sunt cei mai mulți trachomă dintre toate comitatele din Ardeal. În 7 comune au fost 54 bolnavi de trachomă.

Comitatul Târnavei mici are 83,104 hectare loc arător, dintre cari în anul 1911 au fost sămănate 70618 hectare, s'au pus în diferite cauze sămănături în mărimea unui teritor de 302 hectare. Rosta anului 1911 a fost următorul: grâu 175354 măji metr., săcâr 14460 mm., orz 19134 mm., orz 55587 mm., ca curuz 584934 mm., cartofi 79457 mm.

Orașul Diciosânmărtin fără budget.

Epistolă deschisă către ministrul de interne Excelența Sa Sándor Iános, deputatul cercului electoral al Diciosânmărtin Excelență!

Orașul Diciosânmărtin există precum bine știți din 1 Aprilie 1912. Budget n'a până astăzi. Am trăit un an și trei sferturi fără budget. Oarecând va avea acest oraș budget? Nu sunteți aplicați, Excelență, să face tot posibilul, ca aceasta rușine a administrației să dispară cât de îngrabă.

Excelenței Voastre

umilit serv

Un Orășan.

Un preot cu purtare slabă românească.

— Țărani revoltați contra mangrismului. —

— Corespondența unui țaran. —

Onorat siar!

De multă vreme mă socotesc să descopăr purtarea preotului nostru Ioan Pop, care când este în comună a călcat în picioare și întinat demnitatea de român. Acest om s'a făcut preot la noi în comună contra voinței poporului, care îl cunoștea bine din comuna învecinată Agrișteu, de unde își trage originea.

Înzădar au fost însă protestele parohienilor la consistorul din Blaj și înzădar a fost strigătul lor, că: „Nu le trebuie de preot“. Și înzădar au închis parohienii biserica, pentru că preotul Ioan Pop cu puterea s'a făcut stăpân și preot în parohia noastră, intrând cu puterea pumnului în biserică și pe lângă înfrângerea rezistenței poporului, s'a instalat în parohie, unde spre netericirea noastră și acuma încă-l mai avem.

Acest om nu are chemare preotească. Nu se jenează să sudue de Dumnezeu și altele în fața parohienilor, demoralizându-i pe aceștia. Singurul lui scop este îmbogățirea lui proprie pentru care e în stare să jertfească orice simț la care altul ține cu atâta sfințenie.

Înainte de introducerea congruei, ca să capete ajutor de stat, a alergat până la Murăș-Oșorheiu, unde eră sărbătorit Tissa Pișta, și acolo l-a întâmpinat pe acesta cu o vorbire patriotică, cu care nu-i e rușine a se lăuda nici acum la toată lumea spunând, că Tissa Pișta i-a dat mâna. La întâmpinat-a acest preot și pe alți matadori politici unguri, și pe episcopul Mailath, cu vorbiri de asemenea natură, pentru a-și asigura un os de ros. În omul acesta nu mai este nici un simț de demnitate românească și demoralizează în mod nespus poporul său în simțămintele sale sufletesti și românești. Nu-i e rușine acestui preot, să spună parohienilor săi, că lui nu-i trebuie școală românească, pentru că numai școala ungurească poate aduce fericire, și acum parohienii sunt învoiți să aducă orice jertfe, pentru reînființarea școlii confesionale, are îndrăzneala să spună pe față, că matore dorește școală de stat, pentru că dela acesta și el capătă plată pentru catchizare.

Tot acest preot a declarat parohienilor săi, că și Dumnezeu este ungar și că numai ca ungar poți fi fericit. Apoi câte alegeri comitatense sau dietale au fost, acest preot

nici când nu a lipsit să-și manifesteze „patriotismul” său, și atât de decăzut este în simțăminte, încât nu se sfiște a se lăuda cu purtarea, care e singură ducătoare la scop, după părerea sa, și nu se sfiște a îndemna și pe alții să-l urmeze.

Atragem atențiunea prea Ven. Consistor din Blaj asupra acestui om lipsit de conștiință și atragem atențiunea publicului nostru românesc, ca să se ferească de acest om ca de o viperă veninoasă.

Rămân onoratului ziar

Udriheiul în Decemvrie 1913

cu stimă
Un parohian.

Am dat loc acestei corespondențe, deși unele părți ale ei sunt contrare, punctelor de program, de cari e călăuzită foaia noastră. (Se știe, că foia noastră a exchis din coloanele sale tratarea luptelor, cari au caracter personal). Considerând însă, că în rândurile de mai sus e vărsat amarul de care e cuprins un sat întreg, tot astfel convingându-ne despre faptul, că aici nu e vorbă de o campanie personală, ci de o revoltă firească a credincioșilor români împotriva *purtării publice*, nu numai politice, a unui preot, am publicat corespondența cu oareșcare rezerve.

În ce privește purtarea politică a preotului nu găsim cuvinte destul de aspre să infierăm și să timbrăm mangrismul suspomenitului trădător de neam.

Redacția.

Popa Pantilie.

Eră un om mărunt. Purtă un păr frumos și alb ca albul fuiorului și o barbă lungă și zimbitoare ca un vâl de zăpadă în bătaia soarelui. Fața sa rumenă ca un trandafir de primăvară și ochii săi blânzi și plini de bunătate îmblânzeau privirea celor mândri și sumeți, iar cuvintele, cari zburau de pe buzele sale curate, mângăiau cu rară putere inimile celor năpăstuiți de griji și sărăcie. Eră părintele satului.

Pe acasă se indeletnicea cu tâmplăria. Când se află însă în fața altarului, se rugă cu atâta evlavie, că înmuia prin rostul său ales sufletele celor cufundați în fărădelege și storcea lacrimi de pocăință din ochii păcătoșilor. Și dorul inimii sale curate doar tocmai acesta eră. Precum păstorul cel bun își poartă turma pe pășuni cu iarbă grasă și și-o adapă cu grije la apă limpede, așa-și păștea și popa Pantilie credincioșii săi, cu dragoste și cu credință.

Și cu deosebire acum. Eră în săptămâna patimilor. Colțul ierbii răsărise de mult prin lunci și fânațe, pomii înfloriră, crângurile au dat deja în frunze, mugurii crepară și flori mărunte și mirositoare se iviră în largul țarinilor inverzite. Bătrânul slugitor al bisericii nu putea îndeajuns admiră frumusețea și farmecele firii și însuflețit de atâta podoabă naturală își îndreptă cu sârguință pașii, în fiecare dimineață, spre altarul Domnului, după rânduiala slujbelor. Și îmbrățișă moșneagul cu privirea covorul verde de iarbă și floricelele și-i înviorau sufletul cântecele pasărilor și se gândea în sine:

Doamne, Doamne! Varsă-mi din darul tău bogat putere în inimă și minte să pot învia credința sufletelor incredințate mie, precum ai înviat și Tu, cu puterea Ta nețărmurită, firea aceasta fermecătoare!...

Și se inveseleia bătrânul în nădejdea, că Stăpânul lumii îi va ascultă rugăminta izvorită din o inimă bună și curată. Ajuns în fața altarului se îmbracă în odăjdii și se rugă din tot sufletul și din toată inima sa Creatorului. Rostea cu multă evlavie ecteniile, iar evanghelia de Joia-mare o

ceti cu atâta însuflețire și cu atâta pricepere, că la auzul glasului său bătrânesc se împăingeneră ochii celor cari erau de față. Trăia de mult bătrânul prin lume, a mai cetit el de multeori evanghelia aceasta, dar ca acum n'a cetit-o par'că niciodată. A patruns în ziua aceasta adânc în tainele cuvintelor ascunse în cartea cea veche, a înțeles cu câtă plăcere, cu câtă dragoste și-a jertfit vieța neprihănită Mântuitorul, pentru a scoate neamul omenesc din robia păcatului și în clipa aceea a înțeles și starea noastră ticăloasă și lipsa unui Mântuitor național, pe care o poartă de veacuri grele bietul popor român de pe plaiurile Ardealului și Țerii ungurești.

Și cum să nu o înțeleagă sufletul său bun? Eră doar anul 1848. Toată țara vuiă și toate neamurile se frământau ca turbate. Săcuii năpădiseră regiunile, pe unde păstorea bătrânul și eră vai de Românașii noștri. În satul său însă nu se arătară.

Își săvârșia slujba. Rostiă cu dragoste bietul ecteniile și ochii săi blânzi îi inotau în lacrimi. Oamenii se uitau mirați unul la altul. Bătrânul se făcea că nu-i vede, continuă. Când a rostit cuvintele: »Luați mâncăți, acesta este trupul meu« ca la un semn dat se umeziră ochii tuturor creștinilor și în sufletele lor se pogorî par'că o presimțire slabă.

Când ajunse cu slujba și la cuvântare, se ivi moșneagul în ușa împărătească și prinse a vorbi ca un sfânt uitat de vremuri, oamenilor dornici de cuvintele sale:

Dragii mei creștini! Știți cu toții, că trăim în vremuri grele. Se spulberă și se subjugă pe'ntrecute popoarele din toate patru colțurile lumii și-i mare răul și la noi. Câte pagube au săvârșit Săcuii prin satele de prin vecinătate!... Te îngrozești gândindu-te la stricăciunea făcută în oameni și dobitoace, și așezăminte!... Noi, cei drept, am fost scutiți până acuma, dar nu cred să scăpăm neatînși de neamul acela dornic și însetat după sânge, că-i mare patima în sufle...
Hura, auzi-l, hura — resună de-odată în clipa aceasta în jurul bisericii cernite de vremuri, un urlat, ca scos din zeci de piepturi oțelite.

Erau Săcuii. Preotul îngălbeni ca o turtă de ceără, cuvântul îi încremeni pe buze și priviă uluit la creștinii, cari cerșiau zăpăciți, cu ochii, ajutor dela el. În toropeala aceasta se ivi cât ai bate în palme o ceată de Săcui înarmați în fața altarului și privind spre bătrânul propovăduitor al credinței, conducătorul răcnî ca un scos din fire:

Prindeți-l pe cănele bătrân și 'n jos la primărie!

Abiă se împrăstiară cuvintele acestea păgâne pe sub bolta bisericii, și moșneagul încărunțit în slujba altarului eră legat, în odăjdii, cu mânila la spate și scos ca un rob din biserică bătrână și un creștin măcar n'a dat vreun semn de împotrivire.

Vai de noi! Vai de el! Vai de bietul! — se auziau prin biserică strigăte desnădăjduite și plângeau cu hohot muierile și chiar și bărbații mai slabi de fire.

Afară eră sgomot mare. Fierbea întreaga slavă. Urlau Săcuii ca nebuni. Il înjurau și-l chinuiau ca pe un animal pe bietul moșneag cu inima curată.

La ștreang cu nemernicul!

Să piară de sabie!

Ori cum, numai să piară!

Astfel strigau Săcuii.

Prindeți-l și înainte! — se auzi un glas puternic. Eră conducătorul. Ceata porni voioasă, urlând și chiuind resfățată, împingându-l și bătându-l pe bietul om nevinovat.

Stați! — se auzi din nou glasul conducătorului. Ceata se opri. Eră în mijlocul satului. O cruce bătrână își înălță acolo brațele rugătoare spre cer și preotul încătușat își pironi cu drag privirea în ochii Mântuitorului răstignit pe ea, cerșindu-i parcă o rază slabă de milă. Și Mântuitorul priviă cu blândețe la slujbașul său cinstit și-l mângăia în taină.

Omul acesta nemernic ne-a vătămat neamul nostru bun și credincios lui Dumnezeu, Dumnezeului Săcuiilor și de aceea îl osândesc la moarte grea prin lange! La lucru! — porunci conducătorul.

Porunca se îndeplini. Patru lângă ascuțite pătrunseră prin trupul bietului păstor al turmei necuvântătoare și patru izvoare de sânge cald porniră a udă țărina pământului. Bătrânul se rostogoli ca un buștean în colbul străzii, ducându-și cu grabă mâna spre inima străpunsă. Săcuii rideau nebunește.

Eră mort. Ochii săi nu mai puteau privi la farmecile firii și buzele sale nu mai puteau vesti cuvântul Domnului. Mântuitorul pironit pe cruce priviă cu dragoste la el și-i zicea par'că în glas de mângâiere:

Soartea mucenicilor!...

A. Nan.

Darul comitetului național.

Dupăce s'a restabilit ordinea în organizația noastră de partid, comitetul central comitatenz își cunoaște de strictă datorință de a săvârși împărțirea banilor dăruiti de comitetul național pentru cei nenorociți. În acest scop s'a adresat tuturor fruntașilor de pe sate următoarea scrisoare din partea prezidiului:

Diciosânmartin la 10 Decemvrie 1913.

P. T. Domnule!

Comitetul central al partidului național român a pus la dispoziția comitetului comitatenz spre distribuire suma de cor. 1500 din banii colectați în urma năpustiirilor din toamna anului trecut. Când vă aducem aceasta la cunoștință, Vă rugăm ca să trimiteți cu reînțoarcerea poștei la adresa subscrisului secretar o listă despre acei români din comuna DV., cari au suferit mai mult în urma timpului nenorocit și sunt avizați la ajutor indicând starea lor de avere familiară și purtarea lor creștinească și socială.

În nădejdea, că satisfaceți rugării acesteia

semnăm cu stimă:

Dr. Romul Boilă m. p.
secretar.

Simion Căluțiu m. p.
prezident.

Rugăm pe calea aceasta pe toți, ca momentan să răspundă rugării prezidiului, ca să se poată distribui banii încă înainte de crăciunul românesc.

Și doar s'a îndura Stăpânul.

*E toamnă ... Suflă vânt de munte
Pe dealurile noastre goale
Și neguri dese se coboară
Prin văi cu plânsete domoale ...*

*Și nu-i mai vrajă'n largul firii:
Au stins-o brumele și vântul
Și ngălbenite frunze moarte
Pornesc a troieni pământul ...*

*Aleargă'n stoluri nesfârșite
Sărmane păseri călătoare,
Visând la sări cu frunză verde,
Scăldate'n arșiță de soare ...*

*Și se ivesc în zorii zilei
Sămănători cu sacu'n spate,
Imprăștiind pe câmpuri sterpe
Grăunțe mândre, de bucate.*

*Și pluguri vechi și lucitoare
Pornesc a sfâșiă ogorul
Și brezde negre 'ngroapă bobul
Menit să 'nfrunte viitorul ...*

*Și, când a isprăvit cu truda
Plugarul, cruce-și împletește
Și ngână lui, privind spre boltă:
»Părinte crește-l și-l păzește«.*

*Și, pleacă mângăiat spre casă
Și vesel c'a făcut ispravă
Și-aprinde bietul cântec dulce,
Înfiorând întreaga slavă ...*

.....

*Dar nu-i destul atâta numai,
Ostași nerăsplătiți ai gliei,
Căci vrea mai multă rugămintă
Stăpânul himei și-al țării!*

*Dorește lacrimi de caință:
Canon smerit pentru păcate,
Dorește gânduri milostive
Și inimi blânde și curate ...*

.....

.....

*Înțelegând această taină,
Plugari înlănțuiți de glie,
Plecați cu drag genunchii voștri
Slăbiți de-a vremilor urgie.*

*Și'n glas smerit de sfinți sihastri
Rugați pe domnu'n arătură,
Să vă ferească de potopuri
Câmpia cu sămănătură ...*

*Și faceți sfinte jurăminte
Că nu-i ve-ți mai călcă cuvântul
Și doar s'a îndurà Stăpânul
Se cruțe'n viitor pământul ...*

Chirciș, 1913.

A. N. Târnăveanul.

Informațiuni.

Într'un număr recent al ziarului „Gazeta Transilvaniei“ din Brașov un vechiu și distins luptător național a declarat, că împăcarea româno-maghiară cu actualul guvern nu să poate încheia, fiind guvernul lui Tisza nu numai un dușman pronunțat al poporului român, ci și a democrației peste tot.

*

Totuși, vestile despre tratativele de împăcare a guvernului cu românii să țin lanț. Ba într'un comunicativ oficios guvernul însuși recunoaște, că tratează cu românii pentru stabilirea unei bune înțelegeri între poporul românesc și sistemul guvernant astăzi. Opoziția

maghiară, adevărată și partidul lui Andrásy tipă de năcaz, că românii voiește să-le deie drepturi contele Tisza, zicând să înțelege, că Tisza și partidul muncii comit o trădare de neam.

Fostul comisar regesc al Croației, Eduard Cuvaj, a fost unul dintre cei mai plăcuți oameni în societatea croată până la denumirea lui de comisar regesc. Să știe, că atunci a fost suspendat constituția Croației și Cuvaj pus de locuitorul Împăratului. Fapta aceasta adevărată opunerea lui Cuvaj întregului neam croat, a fost socotită de trădare de neam și nimeni n'a mai vrut să steie de vorbă cu Cuvaj. Prietini lui l'au disconziderat, nimeni nu-l mai saluta, toți îl disprețuiau, ba un student a vrut chiar să-l omoară, dar nu ia succes. Cuvaj s'a îmbolnăvit și abdice în urmă de postului său. Acuma publică toate zierele știrea, că fostul comisar al Croației, disprețuit pentru purtarea lui de întreagă nația croată a *inebunit*. Așa pășesc toți trădătorii de neam.

În delegațiuni, cari să țin acum în Viena și unde precum mulți vor și să tratează și treburile noastre extreme, adevărat raporturile Austro-Ungariei cu străinătatea, nu numai opoziția maghiară, ci și membrii guvernului, cu un cuvânt toți oratorii se ocupă mereu cu România. Unii o laudă alții o hulesc, dar tuturora le este teamă de puterea mândrului regat, care din zi ce merge prin destoinicia armatei și înțelepciunea bărbaților săi politici devine tot mai însemnată și hotărâtoare în concertul puterilor Europei.

Poetul cel mai mare al românilor ardeleni și ungureni, *Octavian Goga*, care își trage originea din comitatul nostru, și-a gătat drama sa intitulată „Domnul Notar“, care tratează subiecte din viața românilor de aici. Drama aceasta să va predă în decursul lunii viitoare la teatrul național din București și e așteptată cu mare interes.

Aviz cetitorilor!

Ne apropiăm cătră sfârșitul anului de probă ale existenței noastre. Trebuie să ne decidem pentru o viață definitivă sau pentru dispariție. Anul de probă a dovedit îndeajuns, că avem tot dreptul la existență. Astăzi numără Românul Târnăvean 350 abonați, este răspândit nu numai prin toate comunele comitatului ci și departe de hotarele acestui comitat. Cunoașteți cu toții aprecierile favorabile ce au apărut în zierele românești de aici și din țară. Cu toate acestea înainte de a decide definitiv chestia existenței noastre din viitor dorim a cunoaște și părerea iubitorilor noștri cetitori și abonați. Deși numărul abonaților este destul de conziderabil, totuși luptăm cu mari greutate materiale deoarece nici speșele de tipar nu le putem acoperi din abonamente. Cu toate acestea n'am ridică prețul abonamentului și am dori să apărem în fiecare lună pentru viitor, în speranța, că numărul abonaților se va înmulți în așa măsură, ca să putem acoperi cel puțin speșele efective. Vă rugăm deci ca să ne răspundeți cu posibilă urgență, că doriți apariția Românului Târnăvean și pe mai departe? Și sunteți aplicat a abonă și pentru anul 1914?

Redacția și administrația
Românului Târnăvean.

Banca populară „Căpâlneana“ și administrația.

Am dat seamă la timpul său de înființarea băncii populare „Căpâlneana“ Consiliul de administrație ale acestei bănci a fost compus din partea membrilor din frunțașii țărani din comună, între cari să află judele și cassarul comunal. Frații aceștia au înțeles chemarea lor de români și s'au atașat cu toată dragostea la noua înființată bancă. Și ce să vezi. Administrația și-a arătat dinții față de acțiunea nevinovată economică a Despărțământului nostru. Atât pe judele comunal, cât și pe cassarul comunal i-a trântit la alegerile comunale cari s'au săvârșit de mult.

Mai nou.**Alegerile comunale.**

Vestim cu plăcere, că țărani nostri pretotindenea, ba chiar în locuri, unde românii sunt în minoritate, au dus o luptă intensivă și conștientă la alegeri.

În câte un loc au și izbutit, acolo însă unde în urma blăstămăției organelor administrative voința poporului a fost înfrântă, să va porni nesmintit înaintarea protestelor.

Prima producție cu schiopicton în Sânmărtin.

În ziua de 14 Decembrie s'a ținut în sala Hotelului Național din Sânmărtin prima prelegere cu schiopictonul, aranjată de comitetul Despărțământului. Sala cea mare a fost năpădită de țărani din oraș și împrejurime, fiind de față și câțiva cărturari împreună cu conducerea Desp. După vorbirea de deschidere a directorului, protopopul Sânmărtinului Dl Laurențiu Pascu, cetește o conferință »Despre viața lui Isus« Țărani au ascultat cu viu interes vorbele frumoase și înțelepte, apoi câteva chipuri de cinema, erumpând din când în când în aplause călduroase.

Posta Redacției.

Dlui E. S. inv Vă mulțămim de cele trimise, dar îți comunicăm, că așa aflăm de bine să ne ocupăm numai în numărul de Crăciun cu ele.

Dlui N. în S. N'am primit încă nici o deslușire despre decursul sau mai bine zis tainele alegerii din Tăuni. (Ît am știut nm publicat în numărul trecut. Așa să vede, că țărani deacolo avuseră motiv serios să puceadă astfel, dar nu voiesc să-l deie publicității.

Redactor responsabil: IOAN MIHU.

Atelier de încălțăminte

de primul rang, unde se execută toate comanda în timpul cel mai scurt. Prețuri moderate. Reparație din material bun. Încălțăminte gata. Serviciu prompt.

Cu stimă:

Alexandru Macarie,
maestru pantofar.

Diciosănmărtin.

Mare asortiment de:

Ștofă, Postav, Barchet, Pichet, Tennis, Zefir, Pânză, Dehlen, Creton, Dan, telă, Ciorapi, Batiste, Pălării, Gulere, Mangete, Plapome, Năfrămi, Bumbac, Arniciu, etc. etc.

Se pot cumpără cu prețurile cele mai ieftine la:

„Iulius Anca“
Diciosănmărtin.

Automobil de închiriat

la

Dănilă Boila, în Diciosănmărtin,

tot acolo se pot căpăta mărfuri de fier delicat, băcănie, porțelan, sticlării coloniale și vâpsăli.

Magazină de petroluri.

Moară mână de putere motorică,

fabrică românească
de țigle și cărămizi

„PETRU ȘI PAUL“

în orașul Diciosănmărtin,

unde se poate măcina în orice timp și se află cărămizi și țigle de tot soiul pe lângă prețuri modeste. Se pot încărcă la fața locului vagoane de marfă pentru transport pe linia ferată.

Un pian bun,

ca dar de Crăciun se

poate cumpără în condiții avantajoase din primul depozit românesc I. Popovici, din Sibiu, str. Cisnădiei 7.

Cereți catalogul depozitului.